

Haridustsensus

Viljo Viljasoo EPMÜ dotsent, tehnikateaduse doktor

Põhimõttelised alused hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks.

Haridus toodab inimesele lisaväärtust. Inimese hariduslugu on seotud haridusasutuste, hariduskäikude, haridussüsteemide ja hariduspoliitikaga. Samas on inimese hariduslugu seotud haridusjanu, haridusallikate, hariduselu, hariduspüüde, haridustaseme, haridussõbralikkuse ja haridusvaenulikkusega.

Hariduse põhimõttelised alused

1. **Haridustehnoloogia** on teadus hariduse tootmismenetlustest.
2. **Haridustehnoloogia projekteerimise eesmärgiks** on muuta inimene ja maailm kunstlikeks ning kunstlik inimene ja kunstlik maailm veelgi kunstlikumateks.
3. **Hariduse kumuleerumine** (kuhjumine) on piiratud paradigmaga.
Paradigma on haridusloos püsiv ja üldtunnustatud mõistete, seaduste ja meetodite süsteem, millel rajaneb teadusliku hariduse ja haridusdistsipliinide õpetamise traditsioon. Ühe paradigma piires arenev normaalharidus jõuab lõpuks kriisiseisu, millele järgneb üleminek uuele paradigmale. Ühe paradigma kestus on 120 aastat.
4. **Hariduse paradigma toimimisperiodid** on valitsev arenemine või valitsev taandarenemine. Paradigma ühe toimimisperiodi kestus on 60 aastat.
5. **Hariduskontseptsioon** (käsitus, vaadete süsteem) saab olla muutuvate ressursside (majanduslike vahendite, tuluallikate) mahus laiapõhjaline või kitsapõhjaline.
6. **Hariduskontseptsiooni tehnoloogilise projektlahenduse mudeliks** on püramiid. Hariduspüramiid on liigitatav klassikaliseks ja astmeliseks. Hariduspüramiidi tunnusparameetriteks on selle põhja pindala (laia-, kitsapõhjaline), kõrgus (tipphariduse tase) ja külgtahu kaldenurk (saavutamistaktika). Optimaalsema (parema) hariduse loomine on nii teadus kui kunst.
7. **Hariduse pragmaatilisus** on eituse eituse seaduses. Nagu viljeletud mullast ja ühest seemnest võrsunud küpsest viljapeast on paljukordet kasu inimesele, nii on ka parimast haridusest ja ühest lapsest sirgunud inimesest paljukordset kasu ühiskonnale.
8. **Hariduse väärtustatuse** probleemiks on see, et haritud inimeste ehk lisaväärtusega inimeste rohkus vähendab haritud üksikinimese lisaväärtust.
9. **Hariduse motoorseks (liikumapanevaks) jõuks** on nõudlus inimesele konkurentsivõimelise lisaväärtuse tootmise järele.
10. **Hariduse konjunktuuri** (kujunenud olukorda) iseloomustab ja kontrollib majandustingimustes kujundatud või kujunenud hariduspoliitika.
11. **Hariduse põhiväärtusteks** on intuitsioon (etteaimav või kujunenud vaistlik tunnetus) ja oskus teadmisi leida. Normaalse inimese teadmised on piiratud tema mälu saamatuse tõttu.
12. **Hariduse psühholoogia** aluseks on inimese olemusest tunne, tahe, mõistus, oskus, tarkus, armastus ja hing. Tarkus on armastuse isa ja armastus on hinge ema. (Tarkus sigitab armastuse ja armastus sünnitab hinge.)

13. **Hariduse paradoksid** (näilikult mõistusevastased väited)

- Kui haridus on avanss, siis amet on palk väljaspool haridust, mistõttu haridustöötajate palgad on alati avansi võrra väiksemad.
- Ka kõige eeskujulikum õpetamine lõpeb õpetaja eitamisega, sest õpetajast targemaks saanud õpilane saab elada lollima arvelt.
- Mida suurem on loodud haridusvalgus, seda suurem on selle kokkupuude hariduspimedusega.

14. **Hariduse distsiplinaarne otstarbekus**

- Mõistusharidus → alltusdistsipliin → üldained → üldharidus
- Oskusharidus → usaldusdistsipliin → üld- ja kutseained → üld- ja kutseharidus
- Tarkusharidus → enesedistsipliin → üld-, eriala- ja süvaained → kõrgharidus

15. **Hariduse kolmainsus**

- Ilmalik haridus (doktriiniline – õpetuslik, teorialik)
- Kiriklik haridus (dogmaatiline, akusmaatiline)
- Teaduslik haridus (matemaatiline – loogilistel tõestustel põhinev)

16. **Haridusloogia** (haridusõpetus)

- Teadmiste õpetamisõpetus
- Teadmiste omandamisõpetus
- Teadmiste kasutamisõpetus

17. **Haridusmeetod**

- Sunniviisiline
- Sunniviisiliselt vabatahtlik
- Vabatahtlik

18. **Hariduspastoraal**

- Mida Juku ei õpi, seda Juhan ei pea ümber õppima.
- Tehtud töödele kriips alla ja tegemata töödele kriips peale.
- Oleme Jumala lapsed ja teaduse täiskasvanud.
- Ulaka koera peremees on halva lapse vanem.
- Mis siis, et õpetaja, aga ikkagi inimene.

Maanaiste kevadpäevad Tartus
Naine kui rahu ja kultuuri looja

Dr. V.Viljasoo ettekande teemal
“Rahu ja kultuur iseeneses” teesid

Ettekande sisukord:

- 1. Ühiskond ja naise vaimse elu vormide kogum - haridus, teadus, kunst ja kõlbelisus.**
- 2. Naise turvaline ja näiline rahu.**
- 3. Mida vajad, et õnnelik olla?**
- 4. Õnneskeem, mis tagab rahu ja kultuuri iseeneses.**
- 5. Naise kodu, armastus, lapsed, töö ja eneseteostus.**

1. Ühiskond ja naise vaimse elu vormide kogum - haridus, teadus, kunst ja kõlbelisus

Kas Eesti naine on haritum kui Eesti mees? Kindlasti, sest Eesti naine elab kauem ja täisväärtuslikumat elu kui Eesti mees. Huvitavaks faktiks on aga see, et mõlemat põhimõistet – *naine*, *mees* on nii loomulikuks peetud, et neid pole isegi entsüklopeediasse kantud. Kes on siis *naine* ja *mees* ning missugust rolli täidavad nad hariduses, teaduses, kunstis ja kõlbelisuses?

Haridustasemed on neil võrdsed kuid rakendustoime nii iseendale kui ühiskonnale erinevad.

Teaduses on eesrindlikumad küll mehed, kuid on küsitav, kas nad ka oma mõistuse ja kätega valmistatud asju suudavad ohjeldada.

Igasugune *kunst* on eelkõige looming, milles on peidus võistlev ja vastandlik alge, mis paneb lausa imetlema ja imestama.

Kõlbelisus on käitumisnormid, mis määravad inimese suhtumise ühiskonda ja kaasinimestesse.

2. Naise turvaline ja näiline rahu

Igas naises on päikesekiir, mis särab, tahab või võiks särada, kui just tema elus poleks mässavat pilvisust. Mis ja kes kustutab ja sütitab naises eluenergia? Missuguste eeldustega naine on tänapäeval kaitstud ja kindlustatud? Me kõik tahame alati näida nii iseendale kui teistele paremad ja see on väärt pingutamist. Kogu maailm armastab ja tunnustab ju ainult vapraid ja ilusaid. Mahajääjatesse suhtutakse armutult. See kõik saab võimalikuks vaid ühel tingimusel – siis kui kaob naise ja mehe isikupärasus.

3. Mida vajad, et õnnelik olla?

Naise jõud peitub tema nõrkustes. Inimene erineb masinast loovuse ja nõrkuste poolest. Mida loovamad ja naiselikumad on naised, seda tugevamad ja eetilisemad on mehed. Õnnelik olemine ei tähenda väheseid nõudmisi elule ja ühiskonnale, vaid aktiivset ja optimistlikku hoiakut loomingus ja selle kaitsmises. Õnnelik on see naine, kes teab mida ta teeb ja seda ka suudab teadvustada. Õnnelik on see inimene, kes omade probleemidega ise hakkama saab, kuid mitte üksinduses.

4. Õnneskeem, mis tagab rahu ja kultuuri iseeneses

Inimeseks olemine tähendab ka naisele võrdsete õiguste andmist. Iseasi, kas haritud ja täiuslikum naine seda ka kasutada soovib. Kui ürgne mees kodustas naise ja hundi, siis ürgne naine kodustas lehma ja kassi. Kui koer hoidis silma peal kassil ja naine lehmal, siis kes oli peremees?

5. Naise kodu, armastus, lapsed, töö ja eneseteostus

Selle kõigega hästi toime tulla tähendab viie tundmatuga ülesande lahendamist. Ajastu seatud normid annavad ja võtavad võimalusi olla täiuslikum. Kas naisel on tõeline kodu, ehtne ja ehe armastus, kenad lapsed, meeldiv töö ja eneseteostus, on nii ühiskondlik kui ka isiklik probleem. Kuid kas tema lapsed suudavad enamat, oleneb selle naise ja tema mehe isiklikust eeskujust. Isiklik eeskuju aga eeldab eelkõige positiivset isiksust.

V.Viljasoo

Tartus 02.04.2001.a.